

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretimini Kolay Buldukları ve Zorlandıkları Üniteler*

Halil Tokcan¹ & Yavuz Topkaya²

Özet: Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretimini kolay buldukları ve öğretimde zorlandıkları üniteleri nedenleriyle tespit edebilmektir. Yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 öğretim yılında Niğde il merkezinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Yapılan çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim tekniğinden faydalanılarak yürütülmüştür. Çalışma kapsamında elde edilen veriler ise içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin öğretimini en kolay buldukları konular olarak 5. sınıf “Adım Adım Türkiye”, 6. sınıf “İpek Yolunda Türkler”, 7. sınıf “Ülkemizde Nüfus”, 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” üniteleri olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler öğretimde en zorlandıkları konular olarak ise 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ve 7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” üniteleri olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğretimde zorlandıklarını belirttikleri diğer ünite ise 7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesidir. Öğretmenlerin öğretimde zorlandığını söylediği diğer ünite ise 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesidir. Öğretmenler bu üniteye en çok Atatürk ilke ve inkılapları konularının öğrencilere soyut geldiğini ve bu nedenle öğretimde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu üniteler dışında öğretmenlerin öğretimi zor bulduğu diğer üniteler; 5. sınıf “Haklarımı öğreniyorum”, 6. sınıf “Demokrasinin Serüveni”, 5. sınıf “Toplum İçin Çalışanlar” 7. sınıf “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir. Bazı öğretmenlerin öğretimini kolay bulurken bazılarının zorlandıkları üniteler ise 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam Ünitesi” ve 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” üniteleri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretmenleri, öğretimi zor üniteler, öğretimi kolay üniteler

DOI: 10.29329/mjer.2018.138.2

Units that Social Studies Teachers Find Easy and Hard to Teach

Abstract: The aim of this study is to explore the units of which middle school social studies teachers find easy to teach and hard to teach to students. The study group consisted of 20 middle school social studies teachers working in Niğde province during 2016-2017 academic year. This qualitative study was designed as phenomenological research. Data collected from the participants were examined through content analysis. Based on the results, participants reported that they find easy to teach students the units “Hop-by-Hop Turkey” for 5th grade, “Turks on the Silk Road” for 6th grade, “Population in our country” for 7th grade, and “Life on Earth” for 8th grade. On the other hand, they stated that the units “Life on Earth” for 6th grade, “Journey to History of Turks” for 7th grade, and “Hop-by-Hop Turkey” for 5th grade due to abstract concepts of Atatürk’s principles

*Bu çalışma 4-6 Mayıs 2017 tarihlerinde Anadolu Üniversitesi’nde düzenlenen 6. Uluslararası Sosyal Bilgiler Sempozyumu’nda sunulan sözlü bildirin geliştirilmesi sonucunda ortaya konulan bir çalışmadır.

¹Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD.,

²Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD., topkayay@gmail.com

and reforms perceived by 5th graders, “are hard units to teach. Moreover, “I’m Learning my Rights” for 5th grade, “Adventure of the Democracy” for 6th grade, and “Communication and Human Resources” for 7th grade units were reported as difficult units to teach students. Lastly, while some teachers find the units “Life on Earth” for 6th grade and “Hop-by-Hop Turkey” for 5th grade easy to teach, some stated the reverse.

Keywords: Social studies, Social Studies Teachers, difficult teaching units, easy teaching units

GİRİŞ

Bir konuda yaşanılan güçlükleri bilmek, o güçlüklerin daha kolay aşılması yolunda atılması gereken ilk adımı oluşturmalıdır. Çünkü bir sorunun çözümlmesine o sorunun kaynağının bulunmasıyla başlanır. Bu durum eğitim-öğretim süreçlerinde yaşanan güçlüklerin aşılması için de geçerlidir. Nasıl ki öğrenciler bazı konuları diğerklerine göre daha güç öğrenirken bazılarını daha kolay öğrenebiliyorsa benzer durum öğretmenler için de geçerli olabilmektedir. Öğretmenler de bazı konuları daha kolay bazılarını ise daha güç öğrettiklerini ifade etmektedirler. Öğretimi daha güç olan konular için ders programlarında daha çok zamana ihtiyaç duyulabilmektedir. Ayrıca öğretmenler bu konuları öğretirken ekstra emek harcamak durumunda kalmaktadırlar.

Ders programlarında yer alan bazı konuların öğrencilere kolay ya da zor olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Bunların tespitine yönelik araştırmalar, eğitim öğretime sürecinde öğretmenlere yön vermek ve planlayıcılara yol göstermek açısından önemli görülmektedir (Gürbüz, Toprak, Yapıcı ve Doğan, 2011). Benzer durum öğretmenler için de geçerlidir.

Artık öğretmen merkezli eğitim sistemleri eski, eksik, etkisiz gibi sıfatlarla anılmaktadır. Modern eğitim sistemleri öğrenciyi merkezde görmektedir ve ders programları da bu doğrultuda hazırlanmaktadır. Ancak bu durum öğretmenlere verilen önemi, yüklenen sorumluluğu ve iş yükünü ortadan kaldırmamış hatta arttırmıştır. Öğretmen artık alanında etkili bir rehber olmak zorundadır. Bu nedenle dersi yürütürken daha çok bilgi ve beceriye ihtiyaç duymaktadır. Yüklenen bu misyonları her öğretmenin aynı seviyede uygulamaya dökmesi beklenmezken her konu için de aynı başarıyı göstermesini beklemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Eğitim-öğretimin bütün kademelerinde öğretmenlere yüklenen temel görev, ders programlarında yer alan bilgileri öğrencilere aktarma ve ezberletmekten öte bilgiye ulaşma ve bu bilgilerden elde edilen yeni bilgiler yapılandırma anlayışına dayanmaktadır (Şimşek, Aydoğdu ve Doymuş, 2012). Öğretmenler, eğitimin programlarının üzerlerine yüklendikleri bu görevleri etkili bir şekilde yerine getirmek için yoğun özveri içerisinde olmaları gerekir. Bu özveriye de ancak öğretmenlerin okullarına ve mesleklerine olan bağlılıkları kaynaklık edebilir (Şentürk, 2017).

Eğitim sistemi içerisinde nitelikli insan yetiştirme görevi, sürecinin yöneticileri olan öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler; eğitim programlarının uygulayıcısı, toplumsal değerlerin

öğreticisi, öğrencilerle etkileşim içinde olan ve bu süreci değerlendiren kişi olduğu için bütün bir eğitim sisteminin baş aktörüdür (Gençtürk ve Sarpkaya, 2009: 48).

Ders programları, genellikle birbirleriyle ilişkili olan konuların takibiyle hazırlanmaktadır. Bir konunun öğrenilmesinde yaşanacak zorluklardan doğan eksiklikler, diğer konuların da istenilen düzeyde öğrenilmesini zorlaştıracak, hatta imkânsızlaştıracaktır.

Ders programlarına gelen her yeni değişiklik bir uyum süreci gerektirir. Bu süreç, en çok programın yürütücüsü konumunda olan öğretmenleri zorlar. Öğretmenler, yeni programa ayak uydurma sürecinde bazı konularda diğerlerine göre daha çok güçlük çekebilirken bazılarında ise daha kolay uyum sağlayabilirler. Yaklaşık yüz yıllık tarihinde sosyal bilgiler ders programları zaman zaman köklü değişikliklere uğramıştır. Bu durum da en çok sosyal bilgiler öğretmenlerini etkilemiştir. Yapılan değişimlerden sonra, öğretmenler bazı yeni öğrenme alanları, değer, beceri ve yeterlilikler programa eklenmiştir. Bunlar, beraberinde ders konularında da değişimleri getirmiştir.

Sosyal bilgiler ders programında yer alan bazı konuların öğretimi diğerlerine göre daha zor olabilmektedir. Bu durum konunun yapısına göre değişebildiği gibi öğretmenlerin konuyu algılayışına, yeteneklerine, tecrübelerine göre de değişebilmektedir. Bu konuların öğretiminde öğretmenler daha çok zaman ve emek harcama durumunda kalabilmektedirler.

Nasıl ki bir konu etkili şekilde öğretebilmek için öğretmenin, öğrencilerin seviyelerine ve algılamalarına göre öğretim stratejisinin geliştirilmesini ve bunun için de öğrencilerin o konuyu, konu hakkındaki mevcut bilgi birikimlerini, konuyu nasıl algıladığını bilmeyi gerektiriyorsa (Kutluca ve Baki, 2009) benzer durumun öğretmenler için de geçerli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin, öğretirken güçlük yaşadığı konuların tespit edilmesi, o konulara ilişkin algılarının ortaya konması yeni stratejilerin geliştirilip konunun daha etkili şekilde öğretilmesinde öğretmenlere kolaylık sağlayacaktır.

Alanyazın incelendiğinde, genellikle öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektikleri konuların tespitine yönelik araştırmalar dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin öğretiminde güçlük çektikleri konular daha az çalışılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan konuların öğretimine yönelik güçlük durumlarının öğretmenler gözünden değerlendirilmemiştir. Bu açıdan araştırma alanyazına katkı sağlayacağı için önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 4, 5, 6. ve 7. sınıf programlarında yer alan konuların öğretiminde kolay buldukları ve zorlandıkları konuların neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Modeli

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 4, 5, 6. ve 7. sınıf programlarında yer alan konuların öğretiminde kolay buldukları ve zorlandıkları konuların neler olduğunu ortaya koymak

amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma metodolojisine göre yürütülmüştür. Nitel araştırma, herhangi bir olgunun var olan ortamı içerisinde gerçekçilik esasına dayalı olarak gözlem, görüşme ile birlikte doküman analizlerinden faydalanılarak bütüncül bir şekilde ortaya konulmasıdır (Yıldırım ve şimşek, 2008). Yani araştırmacılar nitel araştırmada esnasında gözlem, görüşme veya elde ettikleri dokümanlardan yola çıkararak kavramları açıklamayı ve bu kavramlardan yola çıkararak ilişkileri ortaya koymayı arzularlar (Merriam, 1998). Çalışma kapsamında sağlıklı verilerin elde edilmesini sağlamak amacıyla nitel araştırma, yöntemlerinden olgubilim deseninden faydalanılarak bu çalışma tasarlanmıştır. Olgubilim, bazı fenomenlerin insanlar tarafından nasıl tecrübe edildiğini ve bu tecrübelerin derinlemesine bir şekilde resmedilerek betimlenmesini sağlayan bir tekniktir (Patton, 2015). Olgubilim araştırmalarında en önemli nokta veri kaynaklarını verebilecek kişilerin var olan olgu veya olguları yaşayarak bunları dışa vurabilecek kişilerdir (Annells, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu Niğde il merkezinde yer alan ve kamuya ait dokuz ortaokulda görev yapan 20 sosyal bilgiler ğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde kolay ulaşılabilirlik durumu göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin kişisel bilgilerine Tablo 1’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan ğretmenlerin Kişisel Bilgileri

Cinsiyet	f	%
Kadın	4	20
Erkek	16	80
Mezun Olunan Branş	f	%
Sosyal Bilgiler	12	60
Tarih	5	25
Sınıf ğretmenliği	4	20
Coğrafya	1	5

Tablo 1’den de görüldüğü gibi çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin %20’si kadın, %80 erkek; %60’ı sosyal bilgiler, %25’i tarih, %20’si sınıf ğretmenliği ve %5 ‘i ise coğrafya bölümü mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından katılımcılar için hazırlanan form kullanılmıştır. Formda sosyal bilgiler öğretmenlerine 2005 programına göre en kolay ve zor buldukları konuların hangileri olduğu ve bunların nedenlerini yazmaları istenmiştir. Elde edilen dokümanlar araştırmacılar tarafından transkript edilmiş ve sosyal bilgiler ğretmenlerinin kolay ve zorlandıkları konular kategorilere ayrılarak tablolaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yaklaşımından faydalanılmıştır. İçerik analizi, belli kurallar dizgesine göre kodlamaların yapıldığı ve metinlerde yer alan bazı ifadelerin kategorileştirilerek elde edilen verilerin özetlendiği bir analiz şeklidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). İçerik analizlerinde yapılmak istenen asıl husus elde edilen verilerin okuyucu kitlesinin anlayabileceği bir yapıya dönüştürmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BULGULAR VE YORUM

Ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretimini kolay buldukları ve öğretimde zorlandıkları konulara ilişkin bulgulara araştırmanın bu bölümünde ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 2. 2005-2017 Sosyal Bilgiler Programları Öğrenme Alanları Karşılaştırması

2005 Programında Yer Alan Öğrenme Alanları	2017 Programında Yer Alan Öğrenme Alanları
1. Birey ve Toplum	1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras	2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler	3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim	4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Bilim, Teknoloji ve Toplum	5. Bilim, Teknoloji ve Toplum
6. Güç, Yönetim ve Toplum	6. Etkin Vatandaşlık
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	7. Küresel Bağlantılar
8. Küresel Bağlantılar	
9. Zaman, Süreklilik ve Değişim	

(MEB, 2005; MEB 2017)

Tablo 2 incelendiğinde 2005 sosyal bilgiler programında yer alan “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları 2017 programında yer almazken; “Güç, Yönetim ve Toplum” ve “Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanlarının kazanımları birleştirilerek adı ise “Etkin Vatandaşlık” olarak değiştirilmiştir.

Tablo 3, 4, 5 ve 6’da 2005 ve 2017 programlarında ünitelere göre kazanım sayıları karşılaştırılmıştır (MEB, 2005; MEB 2017).

Tablo 3. 4. Sınıf 2005-2017 Programlarında Ünitelere Göre Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı	2005 Kazanım Sayısı	2017 Kazanım Sayısı
1. Birey ve Toplum	6	5
2. Kültür ve Miras	6	4
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8	6
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum	6	5

5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim		7	5
6. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler		5	
7. Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık	4	4
8. Küresel Bağlantılar		4	4
Toplam		46	33

Tablo 4. 5. Sınıf 2005-2017 Programlarında Ünitelere Göre Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı		2005 Kazanım Sayısı	2017 Kazanım Sayısı
1. Birey ve Toplum		4	4
2. Kültür ve Miras		6	5
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler		8	5
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum		6	5
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim		7	6
6. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler		5	
7. Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık	5	4
8. Küresel Bağlantılar		6	5
Toplam		47	34

Tablo 5. 6. Sınıf 2005-2017 Programlarında Ünitelere Göre Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı		2005 Kazanım Sayısı	2017 Kazanım Sayısı
1. Birey ve Toplum		6	5
2. Kültür ve Miras		9	6
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler		7	4
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum		5	4
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim		6	6
6. Güç, Yönetim ve Toplum/ Etkin Vatandaşlık		5	6
7. Küresel Bağlantılar		5	4
Toplam		43	35

Tablo 6. 7. Sınıf 2005-2017 Programlarında Ünitelere Göre Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı		2005 Kazanım Sayısı	2017 Kazanım Sayısı
1. Birey ve Toplum		6	4
2. Kültür ve Miras		8	5
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler		5	4
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum		5	4
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim		6	6
6. Güç, Yönetim ve Toplum/ Etkin Vatandaşlık		5	5
7. Küresel Bağlantılar		4	4
Toplam		39	32

Tablo 3, 4, 5 ve 6 incelendiğinde 2005-2017 sosyal bilgiler programlarındaki ünitelerde yer alan kazanım sayıları karşılaştırıldığında 2017 programında 2005 programına göre kazanım sayılarının oldukça azaltıldığı söylenebilir. 4. sınıfta 46 olan kazanım sayısı 33'e; 5. sınıfta 47 olan kazanım sayısı 34'e; 6. sınıfta 43 olan kazanım sayısı 35'e; 7. sınıfta 39 olan kazanım sayısı 32'ye indirilmiştir.

Öğretmenlerin öğretimde özellikle yoğun içerik ve az ders süresi nedeniyle en çok zorlandıkları konulardan biri olarak gösterdikleri 7. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yer alan "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinde Osmanlı devleti ile ilgili konular 2017 programında da aynen durmaktadır. Fakat 2005 programında yer alan «Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.» kazanımı 2017 programında 6. sınıfa alınmış; ünitenin oranı tüm 7. sınıf konuları içerisinde %23'den 27.8'e ders süresi 24 saatten 30 saate çıkarılmıştır. Bu da öğretmenlerin özellikle az sürede yoğun içerikten dolayı yer alan şikâyetlerinin dikkate alındığının bir göstergesi olarak olumlu bir gelişmedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte bölüm/anabilim türünün de öğretimi kolay ve zor bulmalarının bir nedeni olduğu görülmüştür. Özellikle tarih bölüm mezunları coğrafya; coğrafya mezunları ise tarih konularının öğretiminde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle özellikle ortaokulda sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin artık yeterli sayıda olan sosyal bilgiler eğitimi mezunu öğretmenlere devredilmesi; fen edebiyat tarih ve coğrafya mezunu öğretmenlerin ise lise düzeyindeki kendi branşlarına kaydırılması da daha sağlıklı sonuçları beraberinde getireceği düşünülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin öğretimini en kolay buldukları üniteler şunlardır:

- 5. Sınıf "Adım Adım Türkiye",
- 6. Sınıf "İpek Yolunda Türkler",
- 7. Sınıf "Ülkemizde Nüfus",
- 6. Sınıf "Yeryüzünde Yaşam"

Öğretmenler bu ünitelerin öğretimini kolay bulma nedenleri olarak bol örnek verilebilmesi, günlük yaşamla ilişki kurulabilmesi ve özellikle "Adım Adım Türkiye" ve "İpek yolunda Türkler" ünitesinde konularının tarih ağırlıklı olması nedeniyle kendilerinin de lisans mezuniyetlerinin tarih olmasının konuları daha kolay işlemelerini sağladığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 6. sınıf "Yeryüzünde Yaşam" ünitesini kolay bulma nedeni olarak bu üniteye yer alan harita ve ölçek hesaplamalarının öğrencilere zevkli gelmesi ve bol etkinlik yaptırmaya uygun olmasını göstermişlerdir.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin öğretiminde en zorlandıkları üniteler şunlardır:

- 6. sınıf "Yeryüzünde Yaşam" ve
- 7. sınıf "Türk Tarihinde Yolculuk"

Öğretmenler bu ünitelerde zorlanma nedenleri olarak;

6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde ölçek konusunda hesaplamalarda ve anlaşılma zorlukların yaşanması, konum bilgisinde paralel-enlem-boylam-meridyen kavramları ile tarih öncesi devirler konusunda milat kavramı gibi soyut konulara yer verilmesi ve ünite sonunda yer alan ilk çağ uygarlıkları konularının içeriğinin yoğun ve karmaşık olmasını göstermişlerdir. Yine öğretmenlerin bir kısmı bu üniteye zorlanmalarını lisans mezuniyetlerinin tarih çıkışı olmasına bağlamıştır.

7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde öğretmenler bu üniteyi öğretmede güçlük çekmelerinin başlıca sebebi olarak ünite içeriğinin Türkiye Selçuklularından başlayarak Osmanlı Devletinin tüm dönemlerini kapsamasını yani içeriğin çok fazla olmasını göstermişlerdir. Öğretmenler bu üniteye içeriğin çok fazla olması nedeniyle öğrencilerin sıkıldıklarını ve konuları yetiştirmede çok zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin öğretimde zorlandığını söylediği diğer ünite ise 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesidir. Öğretmenler bu üniteye en çok Atatürk ilke ve inkılapları konularının öğrencilere soyut geldiğini ve bu nedenle öğretimde zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu üniteler dışında öğretmenlerin öğretimi zor bulduğu diğer üniteler;

- 5. sınıf “Haklarımı öğreniyorum”,
- 6. sınıf “Demokrasinin Serüveni”,
- 5. sınıf “Toplum İçin Çalışanlar”
- 7. sınıf “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir.

Öğretmenlerin yine bu ünitelerin öğretiminde zorlanmalarında birinci faktör konuların soyut olması ve buna bağlı olarak yaşanan sorunlardır. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin öğretimi zor bulan öğretmenler özellikle bu ünite konularının sosyal bilgiler mantığına uymadığını ünitenin sosyal bilgilerden çok Türkçe dersine uygun olduğunu savunmuşlardır.

Bazı öğretmenlerin öğretimini kolay bulurken bazılarının zorlandıkları üniteler ise

- 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam Ünitesi”
- 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” üniteleri olmuştur.

6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam Ünitesi”nin öğretimi kolay bulan öğretmenler bu üniteye yer alan ölçek hesaplamalarının bol etkinlik yaptırmaya uygun olduğunu belirtirken; öğretimde zorlanan öğretmenler tam tersine bu hesaplamaların öğrencilere zor geldiğini söylemiştir. Öğretimde zorlanan öğretmenlerin lisanslarının tarih çıkışı olmasının da payı olduğu gözükmektedir.

5. sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesinin öğretimi kolay bulan öğretmenler özellikle lisansları tarih mezuniyeti olup bu ünitenin tarih ve kültür ağırlıklı konulardan oluşmasını avantaj olarak görürken; öğretimde zorlanan öğretmenler ise özellikle ünite sonunda yer alan Atatürk ilke ve inkılapları konularının öğrencilere soyut ve zor geldiğini iddia etmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 4, 5, 6. ve 7. sınıf programlarında yer alan konuların öğretiminde kolay buldukları ve zorlandıkları konuların neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla Niğde il merkezinde yer alan ve kamuya ait dokuz ortaokulda öğretmenlik yapan dördü kadın on altısı erkek olmak üzere 20 sosyal bilgiler öğretmenlerinden mülakat yoluyla görüş alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin öğretiminde en kolay buldukları konular olarak 5. sınıf “Adım Adım Türkiye”, 6. sınıf “İpek Yolunda Türkler”, 7. sınıf “Ülkemizde Nüfus”, 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” üniteleri olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler bu ünitelerin öğretiminde kolay bulma nedenleri olarak bol örnek verilebilmesi, günlük yaşamla ilişki kurulabilmesi ve özellikle “Adım Adım Türkiye” ve “İpek yolunda Türkler” ünitesinde konularının tarih ağırlıklı olması nedeniyle kendilerinin de lisans mezuniyetlerinin tarih olmasının konuları daha kolay işlemelerini sağladığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesini kolay bulma nedeni olarak bu üniteye yer alan harita ve ölçek hesaplamalarının öğrencilere zevkli gelmesi ve bol etkinlik yaptırmaya uygun olmasını göstermişlerdir.

Öğretmenler öğretimde en zorlandıkları konular olarak ise 6. Sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ve 7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” üniteleri olarak belirtmişlerdir. Bunun sebepleri olarak 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde ölçek konusunda hesaplamalarda ve anlaşılma zorlukları yaşanması, konum bilgisinde paralel-enlem-boylam-meridyen kavramları ile tarih öncesi devirler konusunda milat kavramı gibi soyut konulara yer verilmesi ve ünite sonunda yer alan ilk çağ uygarlıkları konularının içeriğin yoğun ve karmaşık olmasını göstermişlerdir. Yine öğretmenlerin bir kısmı bu üniteye zorlanmalarını lisans mezuniyetlerinin tarih çıkışlı olmasına bağlamıştır. Öğretmenlerin öğretimde zorlandıklarını belirttikleri diğer ünite ise 7. sınıf “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesidir. Öğretmenler bu üniteyi öğretmede güçlük çekmelerinin başlıca sebebi olarak ünite içeriğinin Türkiye Selçuklularından başlayarak Osmanlı Devleti'nin tüm dönemlerini kapsamasını yani içeriğin çok fazla olmasını göstermişlerdir. Öğretmenler bu üniteye içeriğin çok fazla olması nedeniyle öğrencilerin sıkıldıklarını ve konuları yetiştirmede çok zorlandıklarını da söylemişlerdir. Öğretmenlerin öğretimde zorlandığını söylediği diğer ünite ise 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesidir. Öğretmenler bu üniteye en çok Atatürk ilke ve inkılapları konularının öğrencilere soyut geldiğini ve bu nedenle öğretimde zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu üniteler dışında öğretmenlerin öğretimi zor bulduğu diğer üniteler; 5. sınıf “Haklarımı Öğreniyorum”, 6. sınıf “Demokrasinin Serüveni”, 5. sınıf “Toplum İçin Çalışanlar” 7. sınıf “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir. Öğretmenlerin yine bu ünitelerin öğretiminde zorlanmalarında birinci faktör konuların soyut olması ve buna bağlı olarak yaşanan sorunlardır. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin öğretimi zor bulan öğretmenler özellikle bu ünite konularının sosyal bilgiler mantığına uymadığını ünitenin sosyal bilgilerden çok Türkçe dersine uygun olduğunu savunmuşlardır.

Bazı öğretmenlerin öğretimini kolay bulurken bazılarının zorlandıkları üniteler ise 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam Ünitesi” ve 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” üniteleri olmuştur. 6. sınıf “Yeryüzünde Yaşam Ünitesi”nin öğretimini kolay bulan öğretmenler bu üniteye yer alan ölçek hesaplamalarının bol etkinlik yaptırmaya uygun olduğunu belirtirken; öğretimde zorlanan öğretmenler tam tersine bu hesaplamaların öğrencilere zor geldiğini söylemiştir. Öğretimde zorlanan öğretmenlerin lisanslarının tarih çıkışlı olmasının da payı olduğu gözükmektedir. 5. sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesinin öğretimi kolay bulan öğretmenler özellikle lisansları tarih mezuniyeti olup bu ünitenin tarih ve kültür ağırlıklı konulardan oluşmasını avantaj olarak görürken; öğretimde zorlanan öğretmenler ise özellikle ünite sonunda yer alan Atatürk ilke ve inkılapları konularının öğrencilere soyut ve zor geldiğini iddia etmişlerdir.

Bu sonuçlara göre öğretmenlerin özellikle bol örnek verebildikleri, günlük hayatla ilişki kurabildikleri, etkinlik yaptırabildikleri ünitelerin öğretimini kolay bulurken; içeriğin fazla olduğu, soyut ve zor kavramların yer aldığı ünitelerin öğretiminde zorlandıkları söylenebilir. Yine öğretmenlerin mezun oldukları fakülte bölüm/anabilim türünün de öğretimi kolay ve zor bulmalarının bir nedeni olduğu savunulabilir. Gürbüz, Toprak, yapıcı ve Doğan (2011)’de Ortaöğretim matematik dersinde konuların kolay ya da zor olarak algılanmasında “öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması”, “konuların günlük hayatla bağdaştırılamaması”, “öğretmen yetersizliği” ve “öğretmen merkezli öğretim anlayışının benimsenmesi” gibi sebepler olduğunu ileri sürmektedir. Konuların zor ya da kolay olarak algılanmasında günlük hayatla ilişki kurmanın etkisi bu iki çalışmada benzer nitelik taşımaktadır. Öncelikle öğretmenlerin soyut bulduğu konular gözden geçirilmeli ve konuları somutlaştıracak etkinlikler program ve kitaplara eklenmelidir. Öğretmenlerin içeriği yoğun buldukları konular sadeleştirilmelidir. 2017 programında buna ait çalışmalar dikkate çarpmaktadır. 2005-2017 programları karşılaştırıldığında 2017 programında 2005 programına göre öğrenme alanı, ünite ve kazanım sayılarında önemli oranda sadeleştirme olduğu göze çarpmaktadır.

SUMMARY

The purpose of this study is to find out why secondary school social studies teachers are easy to learn and difficult to teach. For this purpose, fourteen female and six male 20 social studies teachers who were teaching at nine secondary schools located in the center of Niğde were interviewed. As a result of the interviews, it was determined that the 5th grade “Step by step Turkey”, 6th class “Turks on Silk Road”, 7th class “Population in our country” and 6th class “Life on Earth” Teachers stated that these units are able to give plenty of examples as reasons to find teaching, to be able to relate to everyday life, and because they are history-oriented especially in the “Step by Step Turkey” and “Turks on Silk Road” unit, their graduation graduation dates are easier to handle. The reason for finding the 6th grade “Life on Earth” unit of teachers is that the map and scale calculations in this unit are suitable for students to enjoy and have plenty of activities.

Teachers stated that 6th grade “Life on Earth” and 7th grade “Journey in Turkish History” are the most challenging subjects in teaching. As a result, the difficulties in calculation and understanding of the scale in the 6th grade "Life on Earth" unit, the inclusion of abstract concepts such as parallel-latitude-longitude-meridian concepts in the knowledge of position and the concept of Christ in prehistoric ages, they have shown that the contents are intense and complex. Also, some of the teachers have tied this university to the fact that their graduation diplomas are out of date. The other unit that the teachers stated that they are difficult to teach is the 7th grade “Journey in Turkish History” unit. As the main reason for the teachers to have difficulty in teaching this unit, unit content started from the Seljuk’s of Turkey and covered all periods of the Ottoman State. Teachers have also told students that they are bored and very difficult to keep up with because they have so much content in this university. The other unit that teachers say is difficult to teach is the 5th grade “Step by Step Turkey” unit. Teachers stated that the subjects of Atatürk's principles and reforms are most abstract to the students and they are difficult to teach in this unit.

Apart from these units, other units teachers find difficult to teach; 5th grade “I learn my rights”, 6th grade “Adventure of Democracy”, 5th grade “Employees for the society” 7th grade “Communication and Human Relations” units. The first factor in the teachers' difficulties in teaching these units is the abstractness of the subjects and the problems that are experienced accordingly. Teachers who find it difficult to teach “Communication and Human Relations” have argued that the topic of this unit is not in conformity with the social sciences.

While some teachers found it easy to teach, some of the units that were challenged by them were 6th grade “Life Unit on Earth” and 5th grade “Step by Step Turkey” units. Teachers who find it easier to teach the 6th grade “Life Unit on Earth” indicate that the scale calculations in this unit are suitable for making abundant activities; On the contrary, the teachers who were struggling in teaching said that these calculations were difficult for the students. It seems that the licenses of teachers who are struggling in teaching are also out of date. Teachers who find the 5th grade “Step by Step Turkey” unit easy to learn are especially graduated with a history and they take advantage of the fact that this unit is made up of history and culture subjects. The teachers who were struggling in teaching claimed that the subjects of Atatürk's principles and revolutions, especially at the end of the unit, are abstract and difficult for the students.

According to these results, the teachers were able to give especially abundant examples, to associate with everyday life, to teach the units that they could make activities easily; It can be said that they are challenged in the teaching of the units where the content is excessive and the abstract and difficult concepts take place. It can also be argued that the faculty approach to which teachers are graduated is also a reason for their finding that teaching is easy and difficult.

KAYNAKÇA

- Annells, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56 (1), 55-61.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gençtürk, E., ve Sarpkaya, G. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeterlikleri. M. Safran (Ed) içinde, Sosyal bilgiler öğretimi (s. 47-64). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürbüz, R., Toprak, Z., Yapıcı, H., ve Doğan, S. (2011). Ortaöğretim matematik müfredatında zor olarak algılanan konular ve bunların nedenleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(4), 1311-1323.
- Kutluca, T., & Baki, A. (2009). 10. sınıf matematik dersinde zorlanılan konular hakkında öğrencilerin, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 616-632.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- MEB, (2005). Sosyal bilgiler 4-7. sınıf öğretim programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB, (2017). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2017717142943904-05SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%204-7.pdf> adresinden 15 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating Theory and practice*. California: Sage Publications, Inc.
- Şentürk, M. (2017). Ücretli Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon/Akçaabat Örneği, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(28), 850-866.
- Şimşek, U., Aydoğdu, S. ve Doymuş, K. (2012). İyi Bir Eğitim İçin Yedi İlke ve Uygulanması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 241-254.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.